

Vergaderjaar 2003–2004

23 432

De situatie in het Midden-Oosten

Nr. 164

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 juni 2004

Ten verfolge op eerdere brieven aan Uw Kamer over de ontwikkelingen in Irak en de Nederlandse deelname aan de multinationale troepenmacht in Irak informeren wij u hierbij, mede namens de minister voor Ontwikkelingssamenwerking, overeenkomstig artikel 100 lid 1 van de Grondwet en aan de hand van het Toetsingskader 2001, over het besluit van de regering van 11 juni jl. tot verlenging van de Nederlandse militaire bijdrage aan de multinationale troepenmacht voor Irak (MNF).

Kern van het besluit

Het kabinet heeft besloten tot verlenging van de Nederlandse militaire bijdrage aan de multinationale troepenmacht voor Irak voor de duur van acht maanden, te weten van medio juli 2004 tot en met medio maart 2005. Voor deze periode is gekozen opdat de Nederlandse militairen een bijdrage kunnen blijven leveren aan de stabiliteit in Irak tot en met de verkiezingen, die volgens resolutie 1546 zijn voorzien uiterlijk eind januari 2005, en aansluitend de regeringsvorming. Samen met de voor 30 juni a.s. geplande soevereiniteitsoverdracht vormen deze verkiezingen een cruciale stap op weg naar een veilig, stabiel en democratisch Irak. Een veilige en stabiele omgeving is essentieel voor de politieke en economische wederopbouw van Irak, in het bijzonder met het oog op de soevereiniteitsoverdracht en het houden van verkiezingen zodat de Irakezen in vrijheid hun eigen toekomst kunnen bepalen. Naast een verzoek van de premier van de Iraakse interim-regering, de heer Ayad Allawi, van 5 juni jl. om blijvende aanwezigheid van de multinationale troepenmacht voor de handhaving van de veiligheid in Irak en een verzoek van het Verenigd Koninkrijk (VK) aan Nederland, is ook uit eerder overleg met vertegenwoordigers van de Verenigde Naties in New York en uit regelmatige contacten met de Verenigde Staten (VS) gebleken dat allen voortzetting van de Nederlandse militaire bijdrage in de provincie al-Muthanna tot en met de verkiezingen op prijs stellen.

Het kabinet is zich terdege bewust van de risico's van de operatie voor de Nederlandse militairen. Mede gelet op het belang van de operatie acht het kabinet deze risico's niettemin verantwoord. Vanzelfsprekend zal tijdens de uitzendingstermijn een voortdurende toetsing van de risico's plaatsvinden.

De additionele uitgaven voor de verlenging van de Nederlandse militaire bijdrage aan de multinationale troepenmacht voor Irak met 8 maanden worden geraamd op 42 tot 46 miljoen euro.

Politieke afweging

- **Veiligheidsraadresolutie**

Op 8 juni jl. is door de Veiligheidsraad unaniem resolutie 1546 inzake Irak aanvaard (tekst bijgevoegd)¹. De regering verwelkomt de nieuwe VN-Veiligheidsraadresolutie en acht deze van groot belang voor de voortzetting van de Nederlandse deelname aan de multinationale troepenmacht voor Irak na 15 juli a.s.. De regering is verheugd dat de elementen waarvoor zij tijdens de voorbereiding van de resolutie heeft gepleit goed in de resolutietekst zijn verwoord, zoals:

- het herstel van de Iraakse soevereiniteit, de markering van het einde van de bestuursverantwoordelijkheden van de bezettende mogendheden en de erkenning van de aangetreden interim-regering;
- vastlegging van het politieke tijdschema, waaronder de verkiezingen;
- een grote ondersteunende rol van de Verenigde Naties in Irak na 30 juni a.s. en een heldere definiëring van het takenpakket van de VN;
- een regeling met betrekking tot de juridische status van de militairen die deel uitmaken van de multinationale troepenmacht vanaf 1 juli a.s.;
- een uitnodiging van de Iraakse interim-regering inzake voortgezette aanwezigheid van de multinationale troepenmacht.

- **Rol van de VN in Irak**

De resolutie van 8 juni jl. stelt dat de VN, als de Iraakzen dat wensen en de omstandigheden het toelaten, een leidende rol zullen spelen bij de ondersteuning en advisering ten aanzien van het organiseren van een nationale conferentie, het organiseren van verkiezingen en de totstandkoming van een Iraakse grondwet. Daarnaast zullen de VN een ondersteunende rol spelen op het gebied van de ontwikkeling van civiele en sociale diensten, wederopbouw en humanitaire hulp, bevordering van de mensenrechten, versterking van de «rule of law» en bij de organisatie en uitvoering van een census. De regering heeft altijd in diverse fora en bij de meest betrokken landen gepleit voor een grote rol van de VN.

- **Herstel van de Iraakse soevereiniteit**

De Iraakse bevolking dient te beslissen over de toekomst van Irak. Derhalve is voortgang van het politieke proces in Irak, in het bijzonder het herstel van de Iraakse soevereiniteit en de overdracht van bestuursverantwoordelijkheden door de *Coalition Provisional Authority (CPA) aan de Iraqi Interim Government (IIG)* die voorzien is op 30 juni a.s., van groot belang. De resolutie van 8 juni jl. stelt dat op 30 juni a.s. de bezetting van Irak wordt beëindigd en dat de Iraakse interim-regering volledig verantwoordelijk is en de autoriteit heeft om het land te besturen.

- **Instemming van de IIG met voortgezette presentie van buitenlandse troepen**

De regering hecht grote waarde aan het verzoek dat premier Allawi namens de Iraakse interim-regering heeft gedaan in zijn brief van 5 juni jl. aan de voorzitter van de VN-Veiligheidsraad om voortgezette aanwezigheid van de multinationale troepenmacht in Irak. In de reso-

---

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

lutie van 8 juni jl. wordt in aanvulling daarop gesteld dat de multinationale troepenmacht op verzoek van de Iraakse interim-regering in Irak aanwezig zal zijn.

- **Juridische status van militairen in Irak vanaf 1 juli a.s.**
In zijn brief aan de voorzitter van de VN-Veiligheidsraad stelt de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Powell, vast dat het bestaande raamwerk dat de juridische status van het personeel van de troepenmacht regelt, van kracht blijft. In de resolutie van 8 juni jl. wordt verwezen naar deze brief. De juridische status van buitenlandse militairen in Irak is thans geregeld in de door de *Coalition Provisional Authority* (CPA) uitgevaardigde Order 17. De voortgezette gelding daarvan berust derhalve na de soevereiniteitsoverdracht ook op resolutie 1546. Dit betekent dat de militairen uit de aan de multinationale troepenmacht deelnemende landen onder nationale rechtsmacht blijven vallen.
- **Veiligheidssituatie**
De ontwikkeling van de veiligheidssituatie in Irak is afhankelijk van veel factoren. Naar verwachting zullen in de komende periode, vooral in de aanloop naar de soevereiniteitsoverdracht en de verkiezingen, de spanningen toenemen. Het is mede in dit licht dat de regering mortieropsporingsradars en Apache-helikopters naar Irak heeft uitgezonden. Een van de uitgangspunten ten aanzien van de Nederlandse deelname aan de multinationale troepenmacht is dat de veiligheidssituatie zodanig moet zijn dat de Nederlandse militairen in staat zijn hun operationele taken uit te voeren.

Onderstaand wordt nader ingegaan op de aandachtspunten die in het Toetsingskader 2001 zijn opgenomen.

Gronden voor voortzetting van de deelname aan de multinationale troepenmacht

In eerdere brieven aan uw Kamer over de Nederlandse deelname aan de multinationale troepenmacht in Irak en de verlenging van de Nederlandse deelname is gesteld dat internationale betrokkenheid in Irak zowel op civiel als op militair gebied vereist is. Nog steeds geldt dat dergelijke betrokkenheid noodzakelijk is voor het creëren van een veilig en stabiel Irak, zoals op 5 juni jl. door de premier van de IIG in zijn brief aan de voorzitter van de VN-Veiligheidsraad is bevestigd. Veiligheid en stabiliteit zijn belangrijke voorwaarden voor politieke en economische wederopbouw van het land en voor effectieve humanitaire hulpverlening. De binnenlandse veiligheid en stabiliteit van Irak hebben tevens hun uitwerking op de stabiliteit in de regio.

Een veilige en stabiele omgeving stelt het Iraakse volk zo snel mogelijk in staat over zijn eigen politieke toekomst te beslissen en alle verantwoordelijkheden op zich te nemen. De overdracht van bestuursverantwoordelijkheden op 30 juni a.s. en de verkiezingen die zijn voorzien voor januari 2005 zijn in dat verband cruciaal. Met de soevereiniteitsoverdracht op 30 juni a.s. komt een einde aan de bezetting. De CPA, die tijdelijk de bestuursverantwoordelijkheid over Irak uitoefende, wordt op die datum ontbonden en de bestuursverantwoordelijkheden komen te berusten bij de Iraakse interim-regering, die inmiddels is aangetreden. De verkiezingen van januari 2005 zullen de eerste democratisch gekozen, weliswaar tijdelijke, Iraakse regering aan de macht brengen.

De regering acht het van belang dat het Nederlandse contingent in de Zuid-Iraakse provincie al-Muthanna juist in de periode die aanbreekt op

1 juli a.s. zijn belangrijke rol blijft spelen ter ondersteuning van het creëren van een veilige en stabiele omgeving in die provincie en daarmee een belangrijke bijdrage blijft leveren aan de wederopbouw van al-Muthanna. In deze provincie zijn door de Nederlandse bijdrage op dit terrein reeds goede vorderingen gemaakt, onder meer op het gebied van de opbouw van Iraakse veiligheidsorganisaties, het lokaal bestuur en het herstel van infrastructurele basisvoorzieningen. Van belang is dit te consolideren. De voortgezette aanwezigheid van het Nederlandse detachement is ook van groot belang voor de humanitaire- en wederopbouw-inspanningen van de Japanse militairen van de *Self Defense Force* in al-Muthanna. De Nederlandse inspanningen in al-Muthanna zijn al met al gericht op het creëren van omstandigheden waarin de Irakezen zelf het politieke en economische wederopbouwproces verder ter hand kunnen nemen. Daarvoor is het van belang dat de Nederlandse militairen de Iraakse bevolking blijven ondersteunen, onder meer door bijstand te verlenen aan de Iraakse veiligheidsorganisaties bij het handhaven van de openbare orde en veiligheid door middel van het opleiden en begeleiden van het personeel van de Iraakse veiligheidsorganisaties. Het zelfstandig kunnen functioneren van Iraakse veiligheidorganisaties is essentieel voor de toekomst van het land, en daarmee een belangrijk element van de Nederlandse «exit-strategie».

Voortijdige beëindiging van de Nederlandse aanwezigheid in Irak is denkbaar als de omstandigheden zozeer verslechteren dat het contingent, zonder zijn eigen veiligheid in gevaar te brengen, zijn taak niet langer verantwoord kan uitvoeren. Tussentijds vertrek levert naar verwachting geen operationele problemen op gezien het militaire vermogen van de Multinational Force. Overeenkomstig het Toetsingskader wordt de Staten-Generaal in een dergelijk geval onmiddellijk ingelicht. Vanzelfsprekend speelt daarnaast de opvatting van de Iraakse autoriteiten een belangrijke rol: wanneer zij ons vragen te vertrekken, worden de Nederlandse militairen teruggetrokken.

Politieke aspecten

Politieke ontwikkelingen

Inzake de politieke ontwikkelingen in Irak gedurende de afgelopen maanden verwijst de regering naar eerdere brieven die uw Kamer zijn toegegaan (laatstelijk die van 13 april jl.), inzake de actuele ontwikkelingen in Irak en de Nederlandse deelname aan de multinationale troepenmacht in Irak.

De internationale aandacht en inspanningen gaan thans uit naar een succesvolle overdracht van de bestuursverantwoordelijkheden op 30 juni a.s. aan de nieuwe Iraakse interim-regering, waarvan de samenstelling begin juni bekend is gemaakt. Veertien van de vierentwintig Iraakse ministeries worden thans reeds effectief door Irakezen geleid. De regering is verheugd over deze ontwikkelingen, waarvoor zij zich steeds heeft ingezet. Zoals ieder politiek wederopbouwproces zal ook het huidige proces in Irak niet zonder spanningen en problemen verlopen. Het is van groot belang dat de internationale gemeenschap, waarvan de VN maar ook de multinationale troepenmacht deel uitmaakt, de Iraakse bevolking in dit transitieproces, waar mogelijk en wenselijk, ondersteunt teneinde zo spoedig mogelijk een stabiele en veilige situatie in heel Irak tot stand te brengen.

Ondanks de zorgwekkende gebeurtenissen, onder meer in en rondom de steden Fallujah en Najaf, en de verslechtering van de veiligheidssituatie is er de afgelopen maanden en vooral de afgelopen weken voortgang gemaakt met het politieke proces dat eind 2005 zal moeten uitmonden in

het aantreden van een democratisch gekozen Iraakse regering. In maart en april jl. alsmede begin juni is een aantal noodzakelijke stappen gezet op de weg naar de aanstaande overdracht van bestuursverantwoordelijkheden aan een Iraakse interim-regering. Zo is in maart de tijdelijke Iraakse grondwet, de *Transitional Administrative Law* (TAL), ondertekend en heeft de Secretaris-Generaal van de VN, Annan, twee missies naar Irak gestuurd. VN-afgezant Brahimi heeft inmiddels zijn opdracht om advies en ondersteuning te verlenen bij het samenstellen van de interim-regering met succes beëindigd. Het team van Carina Perelli heeft eveneens haar opdracht vervuld om ondersteuning te bieden bij het organiseren van de verkiezingen. Beide missies hebben in hun rapporten, gebaseerd op de ervaringen die bij verschillende bezoeken aan Irak zijn opgedaan, de contouren van het politieke proces verder verduidelijkt. De grote rol van de VN is door de gehele internationale gemeenschap, waaronder ook Nederland, toegejuicht.

De belangrijkste gebeurtenis in het politieke proces vormen volgens Brahimi de verkiezingen, die zijn voorzien voor begin 2005. In de periode van 30 juni 2004 tot aan de verkiezingen in januari 2005 zal Irak worden geregeerd door de reeds aangetreden interim-regering. Deze bestaat uit dertig leden. Zesentwintig ministers, voornamelijk maar niet uitsluitend partijloze deskundigen, worden aangevoerd door een president, twee vice-presidenten en een premier. Iyad Allawi is de shi'itische premier van de interim-regering. De soenniet Ghazi Yawer is president geworden en Ibrahim al-Jafaari, een shi'iet en Rowsch Shaways, een Koerd worden de vice-presidenten. De benoeming van de leden van de interim-regering is tot stand gekomen in nauw overleg tussen Brahimi en de verschillende Iraakse politieke leiders. In de woorden van Brahimi vormt de samenstelling van de nieuwe regering een «breuk met het verleden» in die zin dat de eerste stap naar een representatieve politieke structuur is gezet.

De interim-regering zal zich bezighouden met het dagelijkse bestuur van het land. Omdat zij nog niet door middel van verkiezingen tot stand is gekomen, dient zij terughoudendheid te betrachten inzake lange termijn verplichtingen, die door een gekozen regering dienen te worden aangegaan. Brahimi heeft benadrukt dat de leden van deze regering «hun posities niet moeten gebruiken om voordelen te geven aan een politieke partij of een groep». Door Brahimi is ook gewezen op de wenselijkheid van een nationale conferentie die aan nationale consensus en verzoening uitdrukking zou kunnen geven. Deze conferentie zou door een Iraaks voorbereidingscomité moeten worden georganiseerd en zou zich vooral moeten buigen over mogelijkheden tot verbetering van de veiligheids-situatie. Zij zal in juli a.s. worden gehouden.

Belangrijke elementen van het politieke proces worden in de resolutie vastgelegd: het einde van de bezetting, de opheffing van de *Coalition Provisional Authority*, de belangrijke data van het politieke proces tot eind januari 2005 en de grote ondersteunende rol van de VN. Deze rol omvat duidelijke taken in het politieke proces. De VN wordt gevraagd steun te bieden bij alle belangrijke stappen die in de komende maanden zullen worden gezet: het organiseren van een nationale conferentie, het organiseren van verkiezingen en het constitutionele proces. Dit stemt overeen met de eigen taakopvatting van de VN in Irak en met wat de regering meent dat van de VN in Irak kan worden verwacht.

Het verkiezingsteam onder leiding van de directeur van de *UN Electoral Assistance Division*, Carina Perelli, heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het inmiddels gestarte politieke proces. Zo is een Iraakse Verkiezingscommissie (IVC) samengesteld, die bestaat uit zeven leden plus een voorzitter zonder stemrecht. Ook de VN-deskundige die als negende lid aan de

commissie wordt toegevoegd heeft geen stemrecht. De IVC zal zich gaan richten op de organisatie van de verkiezingen van januari 2005. Wat de veiligheidssituatie betreft heeft Perelli benadrukt dat deze weliswaar is verslechterd, maar dat zij tegelijkertijd goede hoop heeft dat het houden van verkiezingen zal bijdragen aan het verbeteren van de veiligheidssituatie in Irak.

Economische ontwikkelingen en wederopbouw

De economie van Irak verkeert na decennia van wanbeleid nog steeds in een slechte toestand. De economische wederopbouw wordt voortgezet, maar verloopt minder spoedig dan verwacht, onder meer ten gevolge van de slechte veiligheidssituatie. Veel moet nog worden gedaan om de economische ontwikkeling van het land te stimuleren. Aangezien Irak beschikt over één van de belangrijkste oliereserves ter wereld, een relatief goed opgeleide beroepsbevolking, vruchtbare landbouwgronden en fondsen die door de internationale gemeenschap vrij zijn gemaakt, zou dit betrekkelijk snel kunnen gebeuren, op voorwaarde dat de veiligheidssituatie verbetert.

De verslechterde veiligheidssituatie heeft helaas een negatieve invloed op de uitvoering van wederopbouwprojecten. De Iraakse autoriteiten, de VN en de Wereldbank zijn echter vastbesloten de projecten voort te zetten. Mede door de inzet van goed opgeleid lokaal personeel, externe consultants en een uitgebreide VN-staf in Amman, Larnaka en Koeweit kan de uitvoering van projecten op beperkte schaal doorgang vinden. Er is reeds het nodige bereikt op het gebied van onder andere onderwijs, gezondheidszorg, watervoorziening en infrastructuur

De Wereldbank en de VN zijn in het kader van de *International Reconstruction Fund Facility for Iraq* (IRFFI) druk bezig de eerste wederopbouwprojecten vanuit het IRFFI te beoordelen en goed te keuren. Dit vindt plaats in nauwe samenwerking met de betrokken Iraakse ministeries en overheidsinstanties. De prioriteit ligt op het gebied van werkgelegenheid, onderwijs, gezondheidszorg en infrastructuur, met name water- en elektriciteitsvoorziening. De VN hebben inmiddels 17 projecten ter waarde van totaal \$ 230 miljoen goedgekeurd. De Wereldbank zal binnen twee maanden een bedrag van \$ 500 miljoen toekennen ten behoeve van ondersteuning van diverse projecten. Ondertussen gaat de Wereldbank door met de capaciteitsopbouw van de Iraakse ministeries die de projecten zullen beheren.

Na de overdracht van bestuursverantwoordelijkheden op 30 juni a.s. zullen waarschijnlijk geen grote veranderingen in het prioriteitenprogramma voor de wederopbouw van Irak worden aangebracht. De IRFFI voorziet in een prominente rol voor de Iraakse autoriteiten. Het Iraakse ministerie dat verantwoordelijk is voor de planning en sturing van het wederopbouwproces is het ministerie van Planning en Ontwikkelingssamenwerking. Dit ministerie heeft ook verantwoordelijkheid gedragen voor het samenstellen van het prioriteitenprogramma. De huidige minister van Planning en Ontwikkelingssamenwerking, Dr. Mehdi Hafedh, maakt ook deel uit van de interim-regering.

Na de opheffing van de CPA komt het *Program Management Office* (PMO) van de CPA, verantwoordelijk voor de besteding van de door de VS toegezegde \$18,4 miljard voor de wederopbouw, onder de verantwoordelijkheid van de nieuwe Amerikaanse ambassade in Bagdad. Het meeste geld is bestemd voor infrastructurele projecten, onder andere voor de wederopbouw van havens, wegen, water- en zuiveringsinstallaties.

Humanitaire situatie

Sinds de brief aan uw Kamer van begin maart jl. hebben zich in Irak op humanitair gebied weinig nieuwe ontwikkelingen voorgedaan. De meeste basisvoorzieningen bevinden zich op het niveau van voor de militaire interventie. Het niveau van de basisvoorzieningen was tijdens het regime van Saddam Hoessein geërodeerd als gevolg van verwaarlozing. Weliswaar kan niet gesproken worden van een humanitaire catastrofe, maar er zijn nog steeds humanitaire noden. Zo zijn er problemen op het gebied van de drinkwater- en elektriciteitsvoorziening. Daarnaast worden de Irakezen geconfronteerd met hoge werkloosheid en een tekort aan woningen. Een meerderheid van de Irakezen leeft in armoede. Uit diverse studies is gebleken dat tenminste 60 procent van de Iraakse bevolking volledig afhankelijk is van de maandelijkse voedselrantsoenen die via het *Public Distribution System* (PDS) worden verstrekt. Slechts 20 procent van de Iraakse bevolking is in het geheel niet afhankelijk van voedsel-distributie.

De veiligheidssituatie bemoeilijkt de uitvoering van humanitaire hulp-activiteiten. SGVN Annan heeft kort geleden gezegd dat de onveilige situatie het onmogelijk maakt in de nabije toekomst een uitgebreide humanitaire VN-missie te sturen. Veiligheid is derhalve cruciaal voor de eventuele terugkeer van VN-personeel en de uitvoerbaarheid van de werkzaamheden. De lopende VN-projecten worden zoveel mogelijk voortgezet met behulp van de inzet van lokaal personeel. Door middel van ééndaagse reizen naar Irak met geïntegreerde sectorale teams begeleiden VN-deskundigen deze projecten. De nog aanwezige (internationale) Non-Gouvernementele Organisaties (NGO's) blijven uit veiligheidsoverwegingen op de achtergrond en werken voornamelijk met lokaal personeel. Als gevolg van de ontvoeringen van buitenlanders en het oplaaiende geweld in het zuiden van Irak heeft een aantal internationale NGO's enkele weken geleden besloten zich uit het land terug te trekken. De instabiele veiligheidssituatie brengt met zich mee dat de beschikbare, financiële middelen trager worden besteed dan in eerste instantie was gehoopt en voorzien. Zodra de veiligheidssituatie het toelaat zullen de beschikbare middelen (c.q. de reeds gealloceerde, maar nog niet bestede fondsen van 2003 en het budget van € 5 miljoen voor 2004) worden besteed.

Binnenlands ontheemden / vluchtelingen

Naar aanleiding van het geweld met name in Fallujah, Kufa en Najaf heeft een aantal Irakezen tijdelijk hun woonplaats verlaten. Een aantal (internationale) NGO's heeft deze binnenlands ontheemden hulp geboden. De *United Nations High Commission on Refugees* (UNHCR) heeft sinds november 2003 de terugkeer van vluchtelingen vanuit buurlanden ondersteund. De organisatie heeft deze activiteiten de laatste twee maanden zo nu en dan stopgezet in verband met de slechte veiligheidssituatie in Irak. Voorts vindt nog altijd terugkeer vanuit het buitenland naar Irak op eigen initiatief plaats.

Inzet Fokker-60

Nederland heeft vanaf 1 februari tot 1 augustus a.s. een Fokker-60 transportvliegtuig beschikbaar gesteld aan de Verenigde Naties. Dit besluit is destijds genomen omdat de regering hecht aan verbetering van de gebrekkige toegang voor humanitaire hulpverleners tot Irak en aan een grotere rol van de VN in Irak. Het toestel is gestationeerd in Amman in Jordanië. In de afgelopen maanden heeft dit toestel diverse vluchten uitgevoerd naar onder meer Bagdad, Erbil en Basra in Irak. Daarnaast zijn vluchten uitgevoerd naar Larnaca en Koeweit.

Buurlanden

Uiteraard worden ook de buurlanden van Irak direct geraakt door de ontwikkelingen daar. De resolutie roept de landen van de regio, en vooral de buurlanden van Irak, ook op tot samenwerking. Het voornemen bestaat om deze landen de komende maanden in breder verband bijeen te brengen om, uitgaande van een gemeenschappelijk belang bij een vreedzaam, welvarend en verenigd Irak, hun bijdrage daaraan vorm te geven. Hopelijk kan ook de Europese Unie daarbij een rol spelen in het kader van het beoogde middellange termijnbeleid ten aanzien van Irak.

Mandaat multinationale troepenmacht

Volgens Veiligheidsraadresolutie 1511 blijft het mandaat voor de aanwezigheid van de multinationale troepenmacht in Irak na de soevereiniteits-overdracht van 30 juni a.s. van kracht tot de voltooiing van het politieke proces. De resolutie van 8 juni jl. stelt dat de multinationale troepenmacht op verzoek van de interim-regering in Irak is en voegt daarmee een extra element toe aan de grondslag voor de aanwezigheid van de multinationale troepenmacht in Irak onder Hoofdstuk VII van het VN Handvest. In de resolutie wordt bepaald dat het mandaat tussentijds zal worden herzien op verzoek van de Iraakse regering of 12 maanden nadat de resolutie is aangenomen. Het mandaat loopt af als het politieke proces op 31 december 2005 is voltooid. Als eerder dan die datum door de Iraakse regering om beëindiging van het mandaat zou worden verzocht, zal de Veiligheidsraad daartoe besluiten.

Resolutie 1546 herbevestigt de autorisatie van de multinationale troepenmacht zoals vervat in Veiligheidsraadresolutie 1511 met als voornaamste taken het waarborgen van veiligheid en stabiliteit, het helpen scheppen van de voorwaarden voor het tot stand brengen en voltooiën van het politieke en economische wederopbouwproces en het ondersteunen van de capaciteitsopbouw van de Iraakse veiligheidsorganisaties. De resolutie stelt voorts dat de multinationale troepenmacht de bevoegdheid heeft om «alle noodzakelijke maatregelen te treffen die bijdragen aan het handhaven van de veiligheid en stabiliteit in Irak in overeenstemming met de brieven die zijn toegevoegd aan de resolutie», om het goede verloop van het politieke proces mogelijk te maken en om de VN te beschermen tijdens diens werkzaamheden ter ondersteuning van het politieke proces in Irak. Ten behoeve van de bescherming van de VN wordt een aparte entiteit gecreëerd die deel uitmaakt van de multinationale troepenmacht. In de brieven van de Iraakse premier Allawi en de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Powell aan de voorzitter van de VN-Veiligheidsraad is vastgelegd dat een veiligheidspartnerschap zal worden gecreëerd tussen de multinationale troepenmacht en de Iraakse regering om coördinatie tussen beiden te verzekeren. Voor de precieze omschrijving ter zake moge worden verwezen naar de brieven van premier Allawi en minister Powell die zijn bijgevoegd.

In de brief van minister Powell wordt gesteld dat de militairen van de multinationale troepenmacht zullen optreden in overeenstemming met hun verplichtingen onder het oorlogsrecht, inclusief de Geneefse Conventies. In dit verband zij nog vermeld dat de regering geschokt was door de wantoestanden die aan het licht zijn gekomen bij de behandeling van Iraakse gevangenen door de Verenigde Staten. Dit is de Amerikaanse regering bij diverse gelegenheden duidelijk gemaakt. De Conventies van Genève moeten de leidraad zijn bij de behandeling van gevangenen.

Na 30 juni zou als gevolg van de soevereiniteitsoverdracht de algehele verantwoordelijkheid voor gevangenen op de Iraakse interim-regering

moeten overgaan. Tussen de MNF en de Iraakse interim-regering zullen nadere afspraken moeten worden gemaakt. Daarnaast zal vermoedelijk een overgangsregeling noodzakelijk zijn, omdat de interim-regering deze verantwoordelijkheid niet vanaf het eerste moment volledig zal kunnen uitoefenen. Mogelijk kan ook hier de Europese Unie in het kader van haar middellange termijnbeleid ten aanzien van Irak een bijdrage leveren, bijvoorbeeld op het gebied van training.

Invloed op besluitvorming

Het is van belang dat naast de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk de overige troepenleverende landen voldoende betrokken zijn bij de algemene politiek-militaire beleidsbepaling van de troepenmacht en bij de informatie-uitwisseling. Daartoe organiseren de Verenigde Staten in Washington twee maal per week een overleg op ambassadeursniveau voor de troepenleverende landen waarin wordt gesproken over onder meer de politieke en economische ontwikkelingen in Irak, de humanitaire situatie en de veiligheidssituatie. Daarnaast wordt zowel op diplomatiek als op militair niveau in Londen regelmatig overleg gevoerd met het Verenigd Koninkrijk en de troepenleverende landen in de Britse divisie. Daarnaast vindt ook vanuit de hoofdsteden op hoog-ambtelijk niveau overleg plaats tussen de troepenleverende landen. Voorts zijn troepenleverende landen via nationale vertegenwoordigers in het Amerikaanse operationele hoofdkwartier in Bagdad en het divisiehoofdkwartier in Basra betrokken bij de militaire commandovoering. Ook heeft Nederland een politiek adviseur geplaatst in as-Samawah die nauw contact onderhoudt met de lokale autoriteiten en heeft ons land een liaison geplaatst op het Britse divisiehoofdkwartier in Basra. Bezien wordt of deze laatste functie na 1 juli a.s. zal worden gecontinueerd.

Deelnemende landen

Aan de door het Verenigd Koninkrijk geleide multinationale divisie in het zuiden van Irak nemen naast Britse en Nederlandse eenheden momenteel tevens Deense, Italiaanse, Japanse, Litouwse, Nieuw-Zeelandse, Noorse, Portugese, Roemeense en Tsjechische eenheden deel. Aan de andere divisies van de multinationale troepenmacht dragen naast de Verenigde Staten dertig landen bij, waaronder Australië, Bulgarije, Hongarije, Kazakstan, Letland, Macedonië, Moldavië, Oekraïne, Polen, Slowakije, Thailand en Zuid-Korea.

Militaire aspecten

Veiligheidssituatie

Algemeen

De aanslagen en activiteiten tegen personeel van de multinationale troepenmacht en de Iraakse veiligheidsorganisaties blijven aanhouden. Tot begin april 2004 waren de voornaamste plegers aanhangers van het voormalige regime. Grootschalige terroristische aanslagen, zoals die worden uitgevoerd met zelfgemaakte autobommen, worden meestal opgeëist door buitenlandse strijders die banden onderhouden met internationale terroristische bewegingen.

In april is sprake geweest van een intensivering van het geweld. De eerste twee weken van april 2004 hebben een golf van aanvallen tegen coalitietroepen laten zien. Deze uitbarsting van gewelddadigheden werd grotendeels veroorzaakt door de opstand waartoe de shi'itische leider Muqtada al-Sadr opriep, waardoor voor het eerst vanuit de shi'itische bevolkingsgroep op grotere schaal geweld tegen coalitietroepen werd gebruikt.

Nadat de situatie eind april rustiger werd is in het weekeinde van 14 tot 16 mei het verzet van uit de beweging van Muqtada al-Sadr in het zuiden van Irak weer opgelaaid. Naast de plaatsen waar structureel verzet wordt geboden zoals in Najaf, Karbala en Amara, waren er in dat weekend ook incidenten in Nasiriya en as-Samawah. Sinds het weekeinde van 14–16 mei is het relatief rustig in het zuiden van Irak.

Al-Sadr ziet zich geconfronteerd met de acties van de coalitietroepen en een groeiende weerstand vanuit de bevolking tegen zijn beweging. De opstand van al-Sadr lijkt op dit moment ingedamd, al kan niet worden uitgesloten dat de beweging de huidige rust zal gebruiken om zich te hergroeperen en herbewapenen. De onderliggende motieven van de beweging blijven onaangetast. Andere shi'itische leiders zien in het politiek isoleren van al-Sadr en het beperkt militair optreden tegen zijn strijders de beste manier om de opstand te neutraliseren. De interim-regering heeft bepaald dat al-Sadr voor drie jaar is uitgesloten om deel te nemen aan het politieke proces.

De veiligheidssituatie in Irak werd de afgelopen periode niet alleen bepaald door de ontwikkelingen rondom de shi'itische leider Muqtada al-Sadr, maar ook door de situatie in de stad Fallujah. Na de dood van vier Amerikaanse beveiligingsmedewerkers besloten coalitietroepen een einde te maken aan het verzet in en rondom deze stad. Medio april hebben onderhandelingen geresulteerd in een tijdelijk staakt-het-vuren. Sindsdien leek een patstelling te zijn ontstaan, waarbij zo nu en dan het geweld rondom en in Fallujah weer oplaaide. De meest recente ontwikkeling in Fallujah is dat Iraakse troepen zijn ingezet om zodoende de veiligheidssituatie in de stad onder controle te brengen. Met de komst van de Iraakse troepen lijkt de situatie in en rondom Fallujah tot rust te komen. De vraag of deze oplossing duurzaam is zal onderdeel moeten zijn van het politieke proces in Irak zelf.

Het is te verwachten dat de pogingen de onrust te vergroten en aanslagen te plegen in Irak in de aanloop naar de machtsoverdracht zullen toenemen, met de bedoeling het wederopbouwproces te verstoren en te bereiken dat de internationale gemeenschap en de landen die bijdragen aan de multinationale troepenmacht, zich uit Irak terugtrekken. De veiligheidssituatie wordt mede beïnvloed door milities die zijn verbonden aan diverse politieke partijen en stammen. Van de meeste milities gaat geen directe bedreiging van de veiligheid in Irak uit. Het oproer van al-Sadr laat echter zien dat dergelijke milities ook misbruikt kunnen worden.

Inmiddels is een overeenkomst gesloten tussen een aantal grote milities en de interim-regering waarin is afgesproken dat de milities zullen worden ontbonden. Het is de bedoeling dat een deel van het personeel van de milities uiteindelijk wordt opgenomen in de Iraakse veiligheidsorganisaties.

Zuiden van Irak

Hoewel het in het zuiden van Irak nog altijd rustiger is dan in andere delen van het land, is het aantal anti-coalitie activiteiten in de voorheen relatief rustige gebieden van de *Multi National Division Central South (MND CS)*, de *Poolse sector*, en de door de Britten geleide sector *Multi National Division South East (MND SE)* toegenomen.

Hoewel het geweld vanuit de aanhang van Muqtada al-Sadr is afgenomen, vinden in de Britse sector, met name in Amara, nog wel enkele aanslagen per dag plaats die kunnen worden toegeschreven aan deze aanhang. In de Poolse sector, met name in al-Sadr's machtsbasis Kufa, worden eveneens nog aanslagen gepleegd op de daar gelegeerde coalitie-

troepen. Militair gezien is de beweging van al-Sadr met de omsingeling van Najaf door coalitietroepen evenwel grotendeels ingesloten. Naast het geweld vanuit de Sadr-aanhang is er een aanhoudende dreiging vanuit de hoek van voormalige regime-aanhangers en buitenlandse strijders. De gebeurtenissen in april en mei hebben laten zien dat vooral de incidenten in en rond de heilige plaatsen Najaf en Karbala van invloed zijn op de situatie in het zuiden van Irak en al-Muthanna.

Al-Muthanna

In de provincie al-Muthanna hebben zich de afgelopen tijd enkele geweldsincidenten voorgedaan waarbij Nederlandse militairen betrokken waren. Deze incidenten voltrokken zich voornamelijk bij controleposten van lokale veiligheidsorganisaties (Iraakse politie en het *Iraqi Civil Defence Corps*) en van Nederlandse troepen. Ook zijn de Nederlandse bases en de Japanse basis enkele malen met mortieren beschoten en is het CPA-gebouw in as-Samawah met *Rocket Propelled Grenades (RPG's)* beschoten. Enkele vermoedelijke pogingen om aanvallen uit te voeren zijn verijdeld. Op 10 mei werd een aanslag gepleegd waarbij een Nederlandse militair om het leven kwam.

Hoewel concrete aanwijzingen ontbreken, wordt er van uitgegaan dat de jongste aanslagen in al-Muthanna worden gepleegd door aanhangers van de beweging van Muqtada al-Sadr. Hierbij is niet direct sprake van nationale coördinatie, maar van personen die gehoor geven aan de oproepen van al-Sadr om aanslagen tegen coalitiedoelen te plegen. Provinciale coördinatie kan hierbij niet worden uitgesloten. Hoewel voor een direct verband geen concrete aanwijzingen bestaan, viel de komst van een nieuwe, radicalere leider van de Sadr-beweging in al-Muthanna samen met de bovengenoemde incidenten.

Ook in de toekomst kunnen incidenten niet worden uitgesloten. Hier komt bij dat het hoge werkloosheidspercentage (60 tot 70 procent) en de toenemende vraag naar elektriciteit, water en brandstof in de aanloop naar de zomer een aanhoudend punt van zorg zijn. Het is denkbaar dat protesten van werklozen uitmonden in (gewelds)incidenten en dat werklozen ontvankelijk zouden kunnen zijn voor criminele of radicale activiteiten. Tegen deze achtergrond worden de CIMIC-activiteiten, zoals hieronder wordt toegelicht, opgevoerd.

Inlichtingendiensten en de Nederlandse militairen zijn voortdurend waakzaam voor gebeurtenissen in de grensstreek met Saoedi-Arabië. De laatste tijd zijn er sterke aanwijzingen over netwerken die ondersteuning bieden aan buitenlandse strijders en die actief zijn in het Nederlandse operatiegebied. Ook worden signalen opgevangen dat het grensgebied gebruikt wordt voor de smokkel van wapens. De hoogste CPA-vertegenwoordiger, Paul Bremer, heeft in interviews met diverse media verklaard dat hij hoge prioriteit legt bij de grensbewaking in Irak en dat hij hiervoor geld ter beschikking wil stellen. Er worden hierbij bedragen genoemd variërend van \$ 6 miljoen tot 120 miljoen. Voor de grens tussen al-Muthanna en Saoedi-Arabië zijn drie zogenaamde *Denial Points* en twee *Patrol Bases* voorzien. De bouwtijd van de drie grens-posten wordt geschat op twee maanden. Deze grensposen zullen het functioneren van de grenspolitie verbeteren. Ook wordt gewerkt aan het terugdringen van het tekort aan goed opgeleid personeel voor de grenspolitie. De Apache-helikopters kunnen ook worden ingezet voor het uitvoeren van patrouilles in de grensstreek.

Taakuitvoering van het Nederlandse detachement; CIMIC

Het opleiden, trainen en begeleiden van functionarissen van de Iraakse veiligheidsorganisaties vormt een belangrijk onderdeel van de activiteiten

van de Nederlandse militairen. De Nederlandse militairen opereren in het kader van de openbare orde en veiligheid zoveel mogelijk gezamenlijk met de Iraakse veiligheidsorganisaties, zowel bij controlepunten als tijdens patrouilles. Naast de patrouilletaken, die gericht zijn op de verbetering van de stabiliteit en de orde, staan de CIMIC-activiteiten van het detachement die zich richten op het opbouwen en onderhouden van contacten met de lokale bevolking en verbetering van de leefomstandigheden. Het realiseren van verbeteringen op deze terreinen zal geruime tijd in beslag nemen en is een proces waarin civiele actoren een belangrijke rol spelen. Getracht wordt lokale organisaties, NGO's en internationale organisaties deze taken in toenemende mate op zich te laten nemen. De veiligheidssituatie beperkt echter voorshands de bewegingsruimte van deze organisaties. CIMIC-activiteiten zijn mede daarom essentieel voor het realiseren en handhaven van een stabiele omgeving.

De CIMIC-activiteiten dienen ter directe ondersteuning van de Nederlandse operatie in al-Muthanna. In dit verband hebben militairen van de Nederlandse CIMIC-eenheid vele, soms grote projecten van de CPA begeleid, onder meer op het gebied van openbare orde en veiligheid, onderwijs, gezondheid en nutsvoorzieningen. Begin dit jaar is een aanvullende inventarisatiemissie uitgevoerd teneinde de lopende CIMIC-activiteiten te evalueren en om verder prioriteiten in kaart te brengen. Op dit moment worden diverse projecten voorbereid die erop gericht zijn de afhankelijkheid van de Iraakse bevolking van externe voedselhulp van het wereldvoedselprogramma te verminderen door de lokale overheden te assisteren bij het opzetten van de lokale voedselproductie. Deze projecten richten zich primair op landbouw, visserij en irrigatie. Een andere activiteit van de CIMIC-eenheid betrof de opbouw van de steenfabrieken in ar-Rumaytah. Sinds kort zijn drie van de vijf steenfabrieken weer in bedrijf.

Tot dusverre heeft de eenheid van de Japanse Self Defense Force enkele kleine projecten uitgevoerd. Zij hebben dit deels vanuit het CIMIC-huis in as-Samawah gedaan. Het Japanse detachement heeft vier waterzuiveringsinstallaties en elf waterwagens overgedragen aan de lokale Iraakse autoriteiten. Daarnaast hebben de Japanse militairen airconditioninginstallaties en medisch materiaal geleverd aan diverse ziekenhuizen in al-Muthanna. Ook houden zij zich bezig met wegenbouwkundige projecten, zoals het aanleggen van een rotonde en wegen. Ook hebben zij een aantal scholen opgeknapt.

Militaire opdracht

In de resolutie krijgt de multinationale troepenmacht de bevoegdheid alle noodzakelijke maatregelen te nemen om bij te dragen aan de veiligheid en stabiliteit in Irak. Dit binnen het kader van de taken zoals omschreven in de brieven van premier Allawi en minister Powell aan de voorzitter van de VN-Veiligheidsraad. Het voorkomen en ontmoedigen van terrorisme valt hier ook onder, opdat onder meer de VN hun rol kunnen vervullen in het assisteren van het Iraakse volk bij het politieke en economische wederopbouwproces.

In zijn brief stelt de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken dat de multinationale troepenmacht beschikbaar blijft om taken uit te voeren die bijdragen aan de veiligheid en taken die betrekking hebben op *force protection*, inclusief activiteiten zoals:

- a) het optreden tegen groepen die op gewelddadige wijze proberen invloed op het politieke proces uit te oefenen;
- b) het opbouwen van de Iraakse veiligheidsorganisaties zodat deze steeds meer verantwoordelijkheden op het gebied van veiligheid op zich kunnen nemen;

- c) ondersteuning van de humanitaire hulpverlening, van civiele diensten en wederopbouw indien verzocht door de Iraakse regering en in overeenstemming met eerdere Veiligheidsraadsresoluties.

Wijze van optreden

Via patrouilles te voet en een open houding zoeken Nederlandse militairen contact met de bevolking. Deze benadering bevordert de acceptatie en het vertrouwen van de bevolking in de multinationale troepenmacht. De goede band wordt versterkt door de CIMIC-activiteiten die de Nederlandse militairen uitvoeren. Het feit dat de bevolking veelvuldig informatie over vijandige of verdachte personen en situaties heeft verstrekt, bevestigt het beeld dat de verhoudingen in het algemeen goed zijn. Naar aanleiding van de verkregen inlichtingen worden zo nodig gerichte acties ondernomen.

De komende maanden zullen de Iraakse veiligheidsorganisaties geleidelijk de verantwoordelijkheid krijgen voor de veiligheid en de stabiliteit in de steden. De Iraakse politie en het Iraakse verdedigingskorps zullen zelfstandig in de steden moeten gaan optreden, terwijl de Nederlandse presentie aldaar afneemt. In de afgelopen periode heeft de Nederlandse wijze van optreden zijn vruchten afgeworpen. De plaatselijke bevolking steunt de aanwezigheid van de Nederlandse troepen. Het zwaartepunt in de huidige militaire activiteiten ligt bij het opleiden, trainen en begeleiden van het personeel voor de Iraakse veiligheidsorganisaties.

Vereist militair vermogen

Het verantwoordelijkheidsgebied van de Britse divisie, de MND(SE) omvat de provincies Basra, Maysan, Dhi Qar en al-Muthanna. Een Italiaanse brigade is gevestigd in de provincie Dhi Qar. De provincies Basra en Maysan vallen onder Brits gezag met een beperkte Deense en Litouwse bijdrage.

Het Nederlandse bataljon van de luchtmobiele brigade en de daarbij benodigde ondersteunende eenheden (ongeveer 1350 militairen) zal ontplooid blijven in het huidige Nederlandse operatiegebied, de zuidelijke provincie al-Muthanna. De helikopters worden gestationeerd in Tallil en het Contingentscommando in Shaibah.

Een infanteriebataljon van de luchtmobiele brigade vormt de kern van de Nederlandse aanwezigheid in de provincie al-Muthanna. Dit bataljon wordt versterkt met ondersteunende componenten, zoals een helikopterdetachement bestaande uit Cougars en Apache-helikopters, een peloton Koninklijke marechaussee, een veldhospitaal, een geniedetachement, een logistiek element en waarnemings- en (mortier)opsporingsapparatuur. Als de omstandigheden dat toelaten, zullen de Apache-helikopters worden teruggetrokken. Zonodig echter zullen zij in Irak blijven totdat de Nederlandse aanwezigheid wordt beëindigd. Indien daartoe de operationele behoefte bestaat kan het detachement op korte termijn worden aangevuld met specialistische capaciteit. Op Brits divisieniveau is een reserve-eenheid beschikbaar. Vanaf 1 augustus tot 1 november 2004 zal gebruik kunnen worden gemaakt van Amerikaanse capaciteit voor de uitvoering van medische evacuatie-taken. De Nederlandse commandant kan indien hij dit noodzakelijk acht een verzoek tot luchtsteun indienen bij de aanwezige luchtstrijdkrachten van de multinationale troepenmacht.

Juridische status van buitenlandse militairen vanaf 1 juli a.s.

Voor de juridische status van de buitenlandse militairen die deel uitmaken van de multinationale troepenmacht vanaf 1 juli a.s. is relevant dat premier Allawi in zijn brief aan de voorzitter van de VN-Veiligheidsraad verwijst naar de brief van minister Powell. Powell stelt in zijn brief dat het

bestaande juridische kader betreffende de status van buitenlandse militairen in Irak voldoende is. Op basis van de *Transitional Administrative Law* (TAL) blijft CPA Order 17 ook na 30 juni van kracht. Op grond hiervan heeft Nederland exclusieve rechtsmacht over het Nederlandse personeel. In de resolutie wordt naar de brieven van premier Allawi en minister Powell verwezen.

Geweldsinstructie

Nederland heeft overeenkomstig de praktijk in eerdere vredesoperaties de *Rules of Engagement* (ROE) van de *lead nation*, in dit geval het Verenigd Koninkrijk, overgenomen. De ROE bevatten ruime bevoegdheden ter uitvoering van de huidige militaire opdracht, inclusief ruime bevoegdheden voor zelfverdediging en het creëren van een veilige en stabiele omgeving. De vraag of de ROE aanpassing behoeven dient in eerste instantie door de *lead nation* te worden beantwoord. Nederland kan voorbehouden op de ROE aanbrengen op grond van nationale richtlijnen en overwegingen. Daarnaast heeft Nederland voor het eigen personeel een nationale instructiekaart inzake geweldgebruik gemaakt, die is afgeleid van de ROE.

Geschiktheid en beschikbaarheid

De Nederlandse krijgsmacht heeft eenheden die zowel geschikt als beschikbaar zijn voor deelname aan deze operatie. De verlenging tot medio maart sluit goed aan bij de systematiek van aflossing van het contingent na vier maanden. Voor de vierde uitzending van militairen (medio juli tot medio november 2004) is een detachement gereed voor uitzending dat hoofdzakelijk bestaat uit een luchtmobiel infanteriebataljon. De missiespecifieke opleiding van deze eenheid is voltooid. De ervaringen die het afgelopen jaar tijdens de missie in Irak zijn opgedaan, zijn hierin verdisconteerd. Voor de vijfde uitzending van militairen (medio november 2004 tot medio maart 2005) is een luchtmobiel infanteriebataljon inclusief een compagnie gemechaniseerde infanterie aangewezen. De Nederlandse commandant zal worden geassisteerd door een of twee politieke adviseurs.

Bevelstructuur

De militaire operatie in Irak staat onder leiding van de Verenigde Staten. De commandant van de *Multinational Forces-Iraq* (MNF-I) leidt de operaties in Irak vanuit Bagdad. Irak is daartoe opgedeeld in vier sectoren. Het Nederlandse detachement staat onder operationele leiding van de (Britse) commandant van de *Multinational Division South East* te Basra. Derhalve loopt de operationele commandolijn via het Brits geleide multinationale divisiehoofdkwartier in Basra en vervolgens via het Amerikaanse hoofdkwartier in Bagdad *Multinational Forces Command-Iraq* (MNF-C-I) naar het Amerikaanse *Central Command* (CENTCOM), dat de militaire operatie aanstuurt. Nederland levert een aantal stafofficieren voor het hoofdkwartier van de MND(SE). Ten noorden van de MND(SE) opereert de *Multinational Division Central South* onder Poolse leiding. De operaties in het gebied rondom Bagdad, evenals de *Multinational Division North* (MND N), worden door de VS geleid. Op de hoofdkwartieren van MND(CS) te al-Hillah en MNF-I zijn in beperkte aantallen Nederlandse officieren werkzaam. Nederland houdt hiermee oog op de ontwikkelingen zowel in het aangrenzende divisievak als op het hogere commandoniveau. Namens de chef Defensiestaf houdt de nationale contingentscommandant toezicht op de uitvoering van de operatie, in het bijzonder ten aanzien van de vraag of het optreden binnen het mandaat en de ROE blijft.

Opbouw Iraakse veiligheidsorganisaties

Overeenkomstig het *Security Sector Reform* (SSR)-programma zijn diverse Iraakse veiligheidsorganisaties, zoals een krijgsmacht, een grens-

bewaking, politie en het *Iraqi Civil Defense Corps* (ICDC), opgericht. Geselecteerd Iraaks personeel moet worden opgeleid, getraind en tijdens de uitvoering van hun werkzaamheden worden begeleid en ondersteund tot het moment waarop deze diensten zelfstandig hun taken kunnen uitvoeren. De huidige onrustige veiligheidssituatie in Irak, vooral rondom Fallujah en in Najaf en Karbala, heeft de voortgang van het SSR-programma vertraagd. Dit geldt bijvoorbeeld voor het opleidingsprogramma en de verstrekking van uitrusting. Ook zijn tekortkomingen van de Iraakse veiligheidsorganisaties de laatste weken duidelijker aan het licht getreden. Hoewel regionaal en tussen de diensten verschillen in optreden zijn te onderkennen, kan in het algemeen worden gesteld dat de loyaliteit aan tribale of politieke groeperingen en het soms corrupte karakter van delen van het veiligheidspersoneel een belemmering vormen voor een Iraaks antwoord op de huidige veiligheidsproblemen.

De Iraakse veiligheidsorganisaties zullen op de datum van de bestuurs-overdracht, 30 juni a.s., dan ook nog onvoldoende zijn toegerust voor het zelfstandig uitvoeren van hun taken. De CPA deelde eind maart jl. reeds mee dat het nog ten minste een jaar zal duren voordat het gewenste niveau van rekrutering, opleiding en uitrusting bij deze veiligheidsorganisaties is bereikt. Door de vertraging in het SSR-programma moet een eerder door de CPA vastgesteld tijdschema worden aangepast. Het initiële schema ging er vanuit dat «*local control*» door de Iraakse veiligheidsorganisaties op 1 april 2004 zou worden bereikt. In het aangepaste tijdschema zou deze fase eind juni a.s. worden bereikt. Ook de overgang naar «*regional control*», waarbij de veiligheidsorganisaties zelfstandig op provinciaal niveau moeten kunnen opereren, komt hierdoor onder druk te staan. Deze zal niet voor eind 2004 mogelijk zijn. Landelijk zelfstandig optreden van de diverse Iraakse veiligheidsorganisaties is niet voor 2005 te verwachten.

Een intensieve coördinatie tussen de multinationale troepenmacht en de Iraakse veiligheidsdiensten is van groot belang om de stabiliteit te waarborgen en de Iraakse veiligheidsorganisaties in gereedheid te brengen voor zelfstandig optreden. Een belangrijk middel om de coördinatie in Zuid-Irak tussen de veiligheidsorganisaties en multinationale troepenmacht te bevorderen zijn de *Provincial Joint Co-ordination Centres* (PJCC's). Binnen deze provinciale veiligheidsorganen is zowel personeel van de diverse Iraakse veiligheidsorganisaties als personeel van de coalitietroepen werkzaam, waardoor snelle coördinatie mogelijk is tussen en met de diverse hulp- en veiligheidsorganisaties. In het merendeel van de provincies zijn de «PJCC's» echter nog niet zo ver ontwikkeld.

Al-Muthanna

In de afgelopen maanden hebben de Nederlandse militairen een grote inspanning geleverd om de benodigde aantallen functionarissen van de verschillende politie-eenheden en het *Iraqi Civil Defence Corps* (ICDC) op te leiden. In totaal zijn ruim 2800 veiligheidsfunctionarissen opgeleid. De inzet van de veiligheidsdiensten wordt ook in al-Muthanna gecoördineerd vanuit het PJCC. Nederlandse militairen maken sinds een aantal maanden deel uit van het PJCC en hebben tot taak de Iraakse functionarissen te begeleiden in het aansturen en beheersen van operaties. Ook binnen de bataljonsstaf van het ICDC vervullen Nederlandse militairen deze taak. De politieagenten worden tijdens hun dagelijkse diensten begeleid door Nederlands militair personeel. De politiechef van al-Muthanna wordt begeleid door een kolonel van Koninklijke marechaussee. Naarmate de Iraakzen zelfstandiger worden in het professioneel optreden, kan de Nederlandse ondersteuning worden verminderd. Voor de sterkte van het Nederlandse detachement betekent dit dat de extra manschappen die in

februari voor de hervorming van de veiligheidssector naar Irak zijn gezonden, slechts gedeeltelijk worden vervangen.

Opbouw lokaal bestuur in al-Muthanna

In de provincie is met name door lokale initiatieven een relatief stabiel politiek fundament gecreëerd. Al-Muthanna heeft een gekozen gouverneur en een provinciale raad, en alle steden beschikken over een functionerende stadsraad. Na het opheffen van de CPA heeft de gouverneur de bestuurlijke verantwoordelijkheid in Al Muthanna. In as-Samawah is enkele weken geleden de destijds door de Amerikanen aangestelde stadsraad na democratische verkiezingen vervangen door een gekozen stadsbestuur. In ar-Rumaytah is thans een soortgelijk proces gaande. Veel ministeries hebben departementen in de provinciehoofdsteden. Zo ook in as-Samawah. Deze departementen zijn overblijfselen uit de tijd van Saddam Hoessein en vormen de ruggengraat van het Iraakse civiele bestuur in het land. Belangrijke departementen in as-Samawah zijn die van Landbouw, Onderwijs, Volksgezondheid, Publieke werken, Water, Irrigatie en Transport. De essentiële rol van de departementen is door de CPA in Bagdad onderkend; ambassadeur Bremer heeft via het nationale overheidsbudget zeker gesteld dat departementen in ieder geval tot het eind 2004 over financiële middelen beschikken. Hoewel het functioneren van de provinciale raad nog op gang moet komen, loopt al-Muthanna op bestuurlijk vlak voor op veel andere provincies in Irak.

In de interim-basiswet blijft het lokale bestuur onderbelicht en wordt verwezen naar de Wet op lokaal bestuur die op 6 april jl. door ambassadeur Bremer is ondertekend. Deze wet blijft van kracht tot het einde van het politieke proces, tenzij de in januari 2005 gekozen overgangsregering besluit een nieuwe wet in te voeren of de CPA-Order te wijzigen. Volgens de interim-basiswet kunnen de gouverneur en leden van de lokale raden na de bestuursoverdracht van 30 juni in functie blijven. De CPA is thans een stabiliserende factor in de provincie en treedt op als bemiddelaar bij impasses tussen de lokale politieke actoren. Het verdwijnen van de CPA geeft provinciale actoren, zoals de gouverneur en stammen, na 30 juni de ruimte om de politieke ontwikkelingen naar hun hand te zetten. De stambelangen kunnen leiden tot spanningen en uitmonden in stammen-twisten. Juist in deze periode is stabilisatie van groot belang en daaraan kan het Nederlandse detachement een belangrijke bijdrage leveren.

Financiële aspecten

De additionele uitgaven die met de verlenging van de Nederlandse militaire bijdrage aan de MNF met 8 maanden zijn gemoeid, worden geraamd op 42 miljoen tot 46 miljoen euro. Hierbij is vooralsnog rekening gehouden van inzet van Apache-helikopters tot aan het eind van dit jaar. De in totaal begrote additionele uitgaven voor de Nederlandse militaire bijdrage aan de MNF, vanaf medio juli 2003 tot en met de verwachte afwikkelingskosten in 2005, komen inclusief de huidige verlenging op 132 miljoen tot 136 miljoen euro.

Deze additionele uitgaven komen, overeenkomstig geldende afspraken, ten laste van het artikel additionele uitgaven voor crisisbeheersingsoperaties vallende onder de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS).

De Minister van Buitenlandse Zaken,
B. R. Bot

De Minister van Defensie,
H. G. J. Kamp